

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การแลกเปลี่ยนทางสังคมระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินในระบบ
ในชุมชนเมือง

(Social Exchange between Lenders and Borrowers in an Informal
Money in and Urban Community)

ชื่อผู้เขียน

นางสาว วิไลลักษณ์ อยู่สำราญ

(Miss Wilailak Yoosamran)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อ.ดร.นลินี ตันธุนิตย์

ปี

2546

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การแลกเปลี่ยนทางสังคมระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินในระบบในชุมชนเมือง” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพันธะผูกพันทางสังคมระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงิน โดยเน้นถึงพันธะผูกพันส่วนบุคคล บุญคุณ ความไว้วางใจ วิเคราะห์ว่าสิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับภูมิหลังและความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายทางสังคมของผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินอย่างไร ตลอดจนมีส่วนในการสนับสนุนหรือขัดขวางต่อการเกิดขึ้น การดำรงอยู่ และการสิ้นสุดของการกู้ยืมเงินในระบบอย่างไร โดยใช้แนวคิดเรื่องเครือข่ายทางสังคมมาช่วยในการจัดระเบียบข้อมูล และใช้ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมเป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ ตลอดจนอธิบายความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการกู้ยืมเงินในระบบ

สำหรับระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาเลือกใช้วิธีการศึกษาซึ่งตั้งอยู่บนฐานของระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 ปี 6 เดือน โดยอาศัยวิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการค้นคว้าภาคสนาม ประกอบไปด้วยเทคนิคการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การศึกษาประวัติชีวิต การทำแผนที่ทางสังคม และการจัดสนทนากลุ่ม นอกจากนี้แล้วยังมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วย สำหรับพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หมู่บ้านรักไทย ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักนั้นแบ่งเป็นผู้ให้กู้ยืมเงินจำนวน 11 คน กับ ผู้กู้ยืมเงินจำนวน 14 คน

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงบริบทของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้ภายในชุมชนมีการกู้ยืมเงินนอกระบบกันมากขึ้น เมื่อพิจารณาในส่วนของผู้ให้กู้ยืมเงินนั้นจะเห็นได้ว่า การที่จะเป็นผู้ให้กู้ได้นอกจากจะต้องมีเงินแล้วยังต้องมีความสามารถในการสร้างเครือข่าย เป็นผู้ที่มีประสบการณ์กว้างขวาง รวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการติดตามบังคับหนี้ด้วย ส่วนผู้กู้ยืมเงินนั้นก็ต้องอาศัยเครือข่ายทางสังคมในการเข้าถึงเงินกู้นอกระบบด้วย นอกจากนี้แล้วยังพบว่าเครือข่ายเงินกู้นอกระบบมีการทับซ้อน และมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมอื่น ๆ ภายในชุมชน ได้แก่ เครือข่ายห่วยและเครือข่ายแชร์

เมื่อพิจารณากระบวนการกู้ยืมเงินนอกระบบพบว่าประกอบไปด้วย แหล่งเงินทุน วิธีการหาข้อมูลข่าวสาร วิธีการให้กู้ยืมเงิน และการติดตามบังคับหนี้ ซึ่งในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนทางสังคมระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ภายในเครือข่ายเงินกู้นอกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินนั้นมีความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนทางสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีทั้งการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ความขัดแย้ง การปกป้องผลประโยชน์ อันนำไปสู่การเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และการสิ้นสุดของการกู้ยืมเงินนอกระบบ

Abstract

The study on “Social Exchange between Lenders and Borrowers in an Informal Money in and Urban Community”. The objectives of this research is to study the social obligation between lenders and borrowers, especially person obligation, gratitude, trust. Relationship between them would explain the rise, the continuity and the end of the informal money. Social Network Concept was employed to organize data. Social Exchange in the informal money.

As for research methodology and data collection, the researcher used a method based on qualitative methodology. Data collection took one and half year. It was both a documentary and field study. It was composed of participant observation, an informal interview, biography study, social mapping and a group session. Besides triangular data were also examined. The place where the study was conducted was Mooban Rak Thai, Amphur Muang, Samutprakan. Group samples were 11 lenders and 14 borrowers.

The study found that a change in context of a community, especially economic, was one of conditions leading to more informal money. With data on lenders well explored, it was found that lenders must have capacity to establish networks, have wide experience and full potential to enforce the rules. Borrowers had to live within the said networks. The informal money network was linked with other networks, for example. gambling network etc.

The process of informal money consisted of fund sources methods of getting access to information, method of lending and implementing the rules. The process showed connection of social exchange among individuals within the informal money network. This was especially clear between lenders and borrowers. The connection showed reciprocal, conflict, and interest protection, which led to arising, continuing and ending of the informal borrowing system.